

АДИКТИВНИЙ СТАТУС СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ м. КИЄВА: ПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ, КЛІНІЧНИЙ ТА СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ

Український НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України, Київ,
Харківська медична академія післядипломної освіти

Подано результати використання AUDIT-тестів при вивченні адиктивної поведінки у студентів кієвських ВНЗ. Описано структуру адиктивних статусів щодо хімічних і нехімічних об'єктів вживання, частоти досвіду вживання досліджуваних об'єктів без залежності та із залежністю, дані розподілу студентів щодо поєданого вживання кількох об'єктів. Викладено соціодемографічні характеристики досліджуваної студентської молоді.

Ключові слова: адиктивна поведінка, студентська молодь, залежності.

Сьогодні адикції є чи не найзаплутанішою і найважчою серед проблем, що стоять перед людством. Залежність у широкому сенсі слова — це будь-яка форма рабства, що обмежує можливості людини і применшує її здатність до саморозвитку. Усі з відомих залежностей, чи то ін'єкційна наркоманія, чи то залежність від Інтернету, виявляються нездоланною перешкодою на шляху людини до повноти самореалізації, що в просторіччі називається щастям. Суспільству залежності його членів коштують значно дорожче, ніж смертоносні епідемії та стихійні лиха. Згідно з даними медичної статистики, залежності вбивають набагато більше людей, ніж усі війни і злочинці разом узяті. Вони викрадають у людей час повноцінного життя й енергію здоров'я, заважають розвиватися, перешкоджають здійсненню заповітних бажань [5].

Серед контингентів, у яких феномен залежності доволі розповсюджений, є студентська молодь. Науковий інтерес до її проблем обумовлений тим, що студентство є особливою групою, яка розглядається як інтелектуальний ресурс суспільства, його кадровий потенціал; у певному сенсі — це наступники та представники національної культури. Студенти більш благополучні порівняно з іншими групами молоді з точки зору моральної свідомості й поведінки. Відносно благополуччя пояснюється тим, що до складу студентських угруповань, як правило, не входять молоді люди з груп «підвищеного ризику» («складні підлітки», члени асоціальних молодіжних угруповань), що формуються у шкільному віці і не прагнуть до продовження освіти. Розвиток крайніх форм адиктивної поведінки серед юнаків та дівчат, благополучних у дитинстві, відбувається в студентському віці не так стрімко. У період вступу до ВНЗ молоді люди в основному вже досягають фізичної зрілості, тоді

як їхній соціальний, психічний і моральний розвиток перебуває у стадії інтенсивного становлення, і саме ці фактори є підґрунтям для формування адикцій.

Отже, згідно з метою встановлення розповсюдженості та аналізу структури адиктивної поведінки серед сучасної студентської молоді великого міста нами було обстежено 116 студентів (55 чоловіків і 61 жінка), які навчалися в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» та в Київському національному університеті технологій та дизайну.

Як потенційні цілі дослідження було обрано актуальні в сучасному студентському середовищі пристрасті та залежності, для дослідження яких використовувався метод комплексної оцінки адиктивного статусу індивіда і популяції за допомогою системи AUDIT-подібних тестів [4]. Використовувалися AUDIT-подібні тести для виявлення розладів, пов'язаних із вживанням алкоголю, тютюну, психостимуляторів (хімічні адикції) і надмірної захопленості Інтернетом, сексом та їжею (нехімічні адикції) [6–10].

Серед загальної кількості обстежених переважали особи у віковому діапазоні від 22 до 25 років — 52 студенти, що становило 44,83 % від загального числа опитаних (табл. 1). При цьому осіб чоловічої статі було 25 (45,45 % від загального числа чоловіків, які взяли участь у дослідженні) та жіночої — 27 осіб (44,26 % від загального числа обстежених жінок).

На час обстеження 53 (45,69 %) студенти проживали у великому місті, а саме — 31 чоловік (56,36 % від числа чоловіків, що взяли участь в дослідженні) та 22 жінки (36,07 % відповідно); 42 студенти (36,21 % з усіх опитаних) проживали в місті, відповідно 16 (42,62 %) чоловіків та

Таблиця 1

Розподіл обстежених студентів за віком

Вік студентів	Усього студентів, <i>n</i> = 116		Чоловіки, <i>n</i> = 55		Жінки, <i>n</i> = 61	
	абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%
17–21	42	36,21	22	40,0	20	32,79
22–25	52	44,83	25	45,45	27	44,26
26 і більше	22	18,97	8	14,55	14	22,95
Всього	116	100	55	47,4	61	52,6

Таблиця 2

Матеріальні умови життя обстежених студентів

Показники	Усього студентів, <i>n</i> = 116		Чоловіки, <i>n</i> = 55		Жінки, <i>n</i> = 61	
	абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%
Достатні	30	25,86	12	21,82	18	29,51
Середні	52	44,83	19	34,55	33	54,1
Задовільні	26	22,41	20	36,36	6	9,84
Незадовільні	8	6,9	4	7,27	4	6,56

Таблиця 3

Сімейний статус обстежених студентів на момент дослідження

Сімейний статус	Усього студентів, <i>n</i> = 116		Чоловіки, <i>n</i> = 55		Жінки, <i>n</i> = 61	
	абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%
Проживають з батьками	44	37,93	28	50,91	16	26,23
Проживають окремо	41	35,34	21	38,18	20	32,79
У шлюбі	29	25,0	6	10,91	23	37,7
Розлучені	2	1,72	0	0	2	3,28

26 (29,09 %) жінок; 11 (9,48 %) опитаних визначили своїм місцем проживання селище міського типу, з яких було 8 (14,55 %) чоловіків та 3 (4,92 %) жінки, та 10 жінок (8,62 % від загальної кількості опитаних студентів, відповідно 16,39 % від числа опитаних осіб жіночої статі) проживали в селі.

На момент дослідження 30 (25,86 %) студентів визначили свої матеріальні умови для життя як достатні, з них — 12 чоловіків (21,82 % від числа осіб чоловічої статі, що брали участь у дослідженні) та 18 жінок (29,51 % від числа осіб жіночої статі відповідно); 52 студенти (44,83 % від загального числа респондентів) визначили матеріальні умови як середні, з них 19 (34,55 %) чоловіків та 33 (54,1 %) жінки (табл. 2). Задовільні матеріальні умови для життя відзначили 26 опитаних (22,41 % від числа студентів, що взяли участь у дослідженні), з них — 6 жінок (9,84 % від загального числа осіб жіночої статі) та 20 чоловіків (36,36 % відповідно). Матеріальні умови для життя визнали незадовільними 8 опитаних, що становило 6,9 % від загального числа опитаних студентів, серед яких було 4 (7,27 %) чоловіка та 4 (6,56 %) жінки.

Слід зазначити, що на момент дослідження 44 (37,93 %) опитаних проживали з батьками, з них — 28 (50,91 %) чоловіків та 16 (26,23 %) жінок; 41 (35,34 %) особа проживала окремо від батьків, серед яких було 20 (32,79 %) осіб жіночої статі та 21 (38,18 %) чоловічої; 29 (25 %) опитаних студентів перебували в шлюбі, з яких 6 (10,91 %) чоловіків та 23 (37,7 %) жінки; 2 жінки (1,72 % від загального числа опитаних та 3,28 % від числа осіб жіночої статі, що взяли участь у дослідженні) були розлученими (табл. 3).

Сімейні відносини визнали доброзичливими на час обстеження 74 (63,79 %) опитаних студентів, із яких 23 чоловіка та 51 жінка (41,82 % та 83,61 % відповідно); відносини в родині вважали формальними 6 (5,17 %) осіб, це були чоловіки (10,91 % від числа осіб чоловічої статі, що взяли участь у дослідженні); епізодичні конфлікти відзначили 34 (29,31 %) студенти, з яких було 26 (47,27 %) чоловіків та 8 (13,11 %) жінок; систематичні конфлікти у родині спостерігалися у 2 (1,72 %) осіб, а саме — у 2 жінок, що становили 3,28 % від числа опитаних жіночої статі (табл. 4).

Таблиця 4

Особливості взаємовідносин у сім'ях студентів

Взаємовідносини	Усього студентів, n = 116		Чоловіки, n = 55		Жінки, n = 61	
	абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%
Доброзичливі	74	63,79	23	41,82	51	83,61
Формальні	6	5,17	6	10,91	0	0
Конфлікти епізодичні	34	29,31	26	47,27	8	13,11
Конфлікти систематичні	2	1,72	0	0	2	3,28

Таблиця 5

Особливості виховання, стосунків у сім'ї та спадковості опитаних студентів

Фактори, що впливають на особистість	Усього студентів, n = 116		Чоловіки, n = 55		Жінки, n = 61	
	абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%
Психопатологічна спадковість	26	22,41	17	30,91	9	14,75
Виховання в стилі «без нагляду»	18	15,52	6	10,91	12	19,67
Виховання в стилі «гіперопіка»	18	15,52	6	10,91	12	19,67
Виховання в стилі «кумир сім'ї»	4	3,45	2	3,64	2	3,28
Виховання в стилі «попелюшка»	16	13,79	8	14,55	8	13,11
Виховання в стилі «жорсткі взаємини»	14	12,07	4	7,27	10	16,39
Виховання в стилі «підвищена моральна відповідальність»	20	17,24	14	25,45	6	9,84
Гармонійні відносини	46	39,66	15	27,27	31	50,82
Виховання в повній сім'ї	82	70,69	41	74,55	41	67,21
Без батька	16	13,79	12	21,82	4	6,56
Без матері	4	3,45	2	3,64	2	3,28
Без обох батьків	3	2,59	0	0	3	4,92

Досліджуючи спадковість, особливості виховання, стосунки в сім'ях опитаних студентів ми отримали результати, відображені у табл. 5.

Психопатологічну спадковість визнали 26 (22,41%) опитаних студентів, із них 17 (30,91%) обстежених чоловіків та 9 (14,75%) жінок.

Досліджуючи стилі виховання в сім'ях опитаних, нами було отримано такі результати: «без нагляду» — зазначили у своїх відповідях 18 (15,52%) студентів, із них осіб чоловічої статі 6 (10,91%) та жіночої 12 (19,67%) відповідно; «гіперопіка» — 18 (15,52%) опитаних, із них 6 (10,91%) чоловіків та 12 (19,67%) жінок; «кумир сім'ї» — 4 (3,45%) студенти, із них 2 (3,64%) чоловіка та 2 (3,28%) жінки; «попелюшка» — 16 (13,79%) опитаних, із них 8 (14,55%) осіб чоловічої статі та 8 (13,11%) жіночої відповідно; «жорсткі взаємини» у своїх відповідях відзначили 14 (12,07%) осіб, із яких 4 (7,27%) чоловіка та 10 (16,39%) жінок; «підвищена моральна відповідальність» як стиль виховання була притаманна 20 (17,24%) опитаним студентам, із яких 14 (25,45%) чоловіків та 6 (9,84%)

жінок; гармонійними відносини в родині визнали 46 (39,66%) опитаних, із яких 15 (27,27%) чоловіків та 31 (50,82%) жінка.

Щодо складу сім'ї: 82 (70,69%) студенти виховувалися в повних сім'ях, із них 41 (74,55%) чоловік та 41 (67,21%) жінка відповідно; без батька вирости 16 (13,79%) осіб, із яких 12 (21,82%) чоловічої статі та 4 (6,56%) жіночої відповідно; без матері — 4 (3,45%) студенти, з яких 2 (3,64%) чоловіка та 2 (3,28%) жінки. Виховувалися без обох батьків 3 (2,59%) опитаних, це були жінки (4,92% від загального числа осіб жіночої статі, що взяли участь у дослідженні).

Використовуючи метод комплексної оцінки адиктивного статусу індивіда і популяції за допомогою системи AUDIT-подібних тестів, у 115 (99,13%) обстежених ми спостерігали досвід вживання досліджуваних нами об'єктів (у 55 (100%) чоловіків, що брали участь у дослідженні та у 60 (98,36%) жінок відповідно). Тільки 1 (0,87%) особа, це була жінка (1,64%), не вживала жодного об'єкта з тих, що вивчалися в дослідженні. Отри-

Структура адиктивного статусу студентів (хімічні об'єкти вживання)

Обстежені	Об'єкти вживання, рівні															
	алкоголь					тютюн					психостимулятори					
	0	I	II	III	IV	0	I	II	III	IV	0	I	II	III	IV	
Усього студентів, n = 116	%	13,79	31,90	31,03	20,69	2,59	36,21	15,52	18,10	21,55	8,62	90,51	6,90	2,59	0	0
	абс. ч.	16	37	36	24	3	42	18	21	25	10	105	8	3	0	0
Чоловіки, n = 55	%	5,45	30,91	32,73	27,27	3,64	12,74	9,09	25,45	36,36	16,36	85,46	9,09	5,45	0	0
	абс. ч.	3	17	18	15	2	7	5	14	20	9	47	5	3	0	0
Жінки, n = 61	%	21,31	32,79	29,51	14,75	1,64	57,37	21,31	11,48	8,20	1,64	95,08	4,92	0	0	0
	абс. ч.	13	20	18	9	1	35	13	7	5	1	58	3	0	0	0

мані дані підтверджують актуальність обраних нами об'єктів вживання для дослідження адиктивного статусу студентської молоді.

Структуру адиктивного статусу студентів стосовно хімічних об'єктів подано в табл. 6, із даних якої видно, що на першому місці за кількістю осіб, що мали досвід вживання досліджуваних нами об'єктів, були ті студенти, які вживали алкоголь, а саме — 100 (86,21%) осіб, з яких 52 (94,55%) чоловіки та 48 (78,69%) жінок. Друге місце займали опитувані, що мали досвід вживання тютюну, — 74 (63,79%) студенти, серед яких було 48 (87,26%) осіб чоловічої статі та 26 (42,63%) — жіночої. Психостимулятори вживали 11 (9,49%) студентів з опитаних, із них 8 чоловіків (14,54% від загального числа осіб чоловічої статі, які брали участь в дослідженні) та 3 жінки (4,92% відповідно).

Структура адиктивного статусу опитуваних студентів щодо нехімічних об'єктів подано в табл. 7.

Для тлумачення отриманих даних, представлених у табл. 6 та 7, слід додати такі інтерпретації за результатами AUDIT-подібних тестів щодо кваліфікації станів вживання зазначених об'єктів:

0 рівень (0 балів) — вживання відсутнє;

I рівень (1–7 — балів) — відносно безпечне вживання;

II рівень (8–15 — балів) — небезпечне вживання;

III рівень (16–19 балів) — вживання зі шкідливими наслідками;

IV рівень (20–40 — балів) — залежність згідно з критеріями МКХ-10.

Із досвіду вживання нехімічних об'єктів перше місце посідав Інтернет, цей факт ми отримали за

результатами інтерпретації даних 102 (87,93%) осіб, з яких було 53 (94,54%) чоловіки та 50 (81,97%) жінок. Друге місце за кількістю студентів, що мали досвід вживання досліджуваного об'єкта, посідав секс — 96 (82,76%) студентів, серед яких 40 (80,0%) осіб чоловічої статі та 52 (85,25%) жіночої відповідно. На третьому місці опинилася їжа як об'єкт вживання, результати були такі: 80 (68,97%) студентів із опитаних отримали відповідну кількість балів за результатами AUDIT-подібного тесту, з яких 25 (45,46%) чоловіків та 55 (90,16%) жінок.

Аналізуючи дані табл. 6 та 7, ми отримали таке розташування об'єктів за кількістю осіб, що зазначили у своїх відповідях досвід їх вживання:

1. Інтернет — 102 (87,93%) особи, з яких 53 (94,54%) чоловіки та 50 (81,97%) жінок.

2. Алкоголь — 100 (86,21%) осіб, з яких 52 (94,55%) чоловіки та 48 (78,69%) жінок.

3. Секс — 96 (82,76%) студентів, серед яких 40 (80,0%) осіб чоловічої статі та 52 (85,25%) жіночої.

4. Їжа — 80 (68,97%) студентів з опитаних отримали відповідну кількість балів за результатами AUDIT-подібного тесту, з яких 25 (45,46%) чоловіків та 55 (90,16%) жінок.

5. Тютюн — 74 (63,79%) студенти, серед яких було 48 (87,26%) осіб чоловічої статі та 26 (42,63%) жіночої.

6. Психостимулятори вживали 11 (9,49%) студентів, із них 8 чоловіків (14,54% від загального числа осіб чоловічої статі, які брали участь у дослідженні) та 3 жінки (4,92% відповідно).

Отже, найпопулярнішим нехімічним об'єктом вживання із запропонованих нами для дослідження

Структура адиктивного статусу студентів (нехімічні об'єкти вживання)

Обстежені	Об'єкти вживання, рівні															
	Секс*					Інтернет					Їжа**					
	0	I	II	III	IV	0	I	II	III	IV	0	I	II	III	IV	
Усього студентів, n = 116	%	17,24	39,66	31,03	5,17	6,9	12,07	25,86	31,03	18,97	12,07	31,03	19,83	31,03	14,66	3,45
	абс. ч.	20	46	36	6	8	14	30	36	22	14	36	23	36	17	4
Чоловіки, n = 55	%	20,0	36,36	32,73	0	10,91	5,46	14,55	36,36	25,45	18,18	54,54	14,55	23,64	7,27	0
	абс. ч.	11	20	18	0	6	3	8	20	14	10	30	8	13	4	0
Жінки, n = 61	%	14,75	42,62	29,51	9,84	3,28	18,03	36,07	26,23	13,11	6,56	9,84	22,95	37,7	22,95	6,56
	абс. ч.	9	26	18	6	2	11	22	16	8	4	6	14	23	14	4

* Під терміном «вживання» малася на увазі така сексуальна активність, яка супроводжувалася боротьбою мотивів і дискомфортом (помічені самим респондентом сексуальні надмірності та/або сексуальний дефіцит); ** під терміном «вживання» малася на увазі таке вживання їжі, яке супроводжувалося боротьбою мотивів і дискомфортом (помічене самим респондентом переїдання та/або дієта). Те саме у табл. 9, 10, 11.

був Інтернет. Сьогоднішній студент не уявляє життя без нього та використовує як для навчання, так і для дозвілля.

Розташування інших об'єктів адикції теж досить характерне для опитуваного нами контингенту. Що стосується алкоголю, традиційні, соціально-обґрунтовані, культуральні особливості нашої країни сприяють досить раннім першим спробам його вживання та поширенню цього явища. Аналізуючи отримані дані стосовно сексу як об'єкта адикції, високі показники можна пояснити труднощами, які людина переживає на етапі становлення сексуальності, перш ніж вона досягне сексуальної зрілості та почне повноцінне статеве життя з партнером. Їжа теж є досить поширеним об'єктом адикції, в тому числі й серед осіб молодого віку. Адикцію до їжі можуть провокувати труднощі, що оточують студента протягом процесу навчання. У момент роздратування, незадоволення, невдачі та нудьги виникає прагнення «заїсти» неприємність. І це часто вдається зробити, оскільки під час приймання їжі відбувається фіксація на приємних смакових відчуттях і витіснення у підсвідомість матеріалу, що має психологічно неприємний зміст. Щодо голодування як прояву адикції до їжі, воно теж є достатньо поширеним серед досліджуваного нами контингенту, особливо серед осіб жіночої статі. Одним із психологічних

механізмів, що провокує голодування, є бажання змінити себе фізично, виглядати «краще» [2].

Необхідно звернути увагу на той факт, що частіше за все вживання одного об'єкта поєднувалося з уживанням інших. За результатами нашого дослідження 102 (87,93%) студенти вживали поєднано досліджувані нами об'єкти (як ті, що можуть бути в основі хімічної залежності, так і нехімічної), серед яких 51 (92,73%) чоловік і 51 (83,61%) жінка. При цьому 11 студентів (9,48% від загальної кількості обстежених, відповідно 8 жінок (13,11%) і 3 (5,45%) чоловіки, мали досвід вживання тільки об'єктів, які можуть призводити до нехімічної залежності, та 2 (1,72%) особи, це були 1 чоловік та 1 жінка (відповідно 1,82% від кількості чоловіків, що взяли участь у дослідженні, та 1,64% від кількості жінок), зазначили вживання тільки об'єктів, які є в основі хімічної залежності (табл. 8).

Нами було досліджено також частоту досвіду вживання обраних нами об'єктів без ознак залежності (питома вага в обстеженій популяції респондентів, які набрали від 1 до 19 балів у відповідних AUDIT-подібних тестах) і, відповідно, частота вживання з ознаками залежності (питома вага в обстеженій популяції респондентів, які набрали 20 і більше балів у відповідних AUDIT-подібних тестах).

Таблиця 8

Розподіл студентів за об'єктами вживання

Обстежені	Не вживали жодного із зазначених об'єктів		Об'єкти вживання					
			хімічні + нехімічні		хімічні		нехімічні	
	абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%
Усього студентів, $n = 116$	1	0,86	102	62,93	2	1,72	11	9,48
Чоловіки, $n = 55$	—	—	51	92,73	1	1,82	3	5,45
Жінки, $n = 61$	1	1,64	51	83,61	1	1,64	8	13,11

Таблиця 9

Частота досвіду вживання досліджуваних об'єктів без ознак залежності серед опитаних студентів

Об'єкти вживання	Частота досвіду вживання без ознак залежності серед загального числа респондентів, $n = 116$		Частота досвіду вживання без ознак залежності серед опитаних чоловіків, $n = 55$		Частота досвіду вживання без ознак залежності серед опитаних жінок, $n = 61$	
	абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%
Хімічні	алкоголь	83,62	50	90,91	47	77,05
	тютюн	55,17	39	70,90	25	40,99
	психостимулятори	9,49	8	14,54	3	4,92
Нехімічні	секс*	77,59	40	72,73	50	81,97
	Інтернет	75,86	42	76,36	46	75,41
	їжа**	68,97	25	45,46	55	90,16

Перше місце за кількістю опитаних, що отримали від 1 до 19 балів у відповідних AUDIT-подібних тестах, посідав алкоголь як об'єкт вживання. Такі результати у 97 (83,62%) опитаних студентів, а саме — 50 (90,91%) чоловіків та 47 (77,05%) жінок. На другому місці — секс, 90 (77,59%) осіб, з яких 40 (72,73%) чоловічої статі та 50 (81,97%) жіночої відповідно. На третьому місці — захопленість Інтернетом без ознак залежності, яка спостерігалася у 88 (75,86%) опитаних, серед яких було 42 (76,36%) особи чоловічої статі та 46 (75,41%) жіночої відповідно. Третє місце — їжа як об'єкт вживання. Такі результати ми отримали, інтерпретуючи дані відповідного AUDIT-подібного тесту у 80 (68,97%) студентів, серед яких було 25 (45,46%) чоловіків та 55 (90,16%) жінок. Наступні об'єкти розмістились таким чином: тютюн вживали 64 (55,17%) студенти, серед яких було 39 (70,90%) чоловіків та 25 (40,99%) жінок; на останньому місці — психостимулятори, які вживали 11 (9,49%) студентів, з яких 8 (14,54%) чоловіків, що взяли участь у дослідженні, та 3 (4,92%) жінки відповідно.

Результати дослідження досвіду вживання запропонованих нами об'єктів із ознаками залежності в опитаних студентів такі. Найбільша кількість обстежених, що отримали 20 і більше балів

у відповідному AUDIT-подібному тесті, зловживали Інтернетом. Це 14 (12,07%) осіб, серед яких було 10 (18,18%) чоловіків та 4 (3,28%) жінки. На другому місці за кількістю осіб із ознаками залежності опинилися студенти, які зловживали тютюном. Відповідну кількість балів отримали 10 (8,62%) студентів, серед яких 9 (16,36%) осіб чоловічої статі та 1 (1,64%) жіночої відповідно. Третє місце посідають студенти, які згідно з відповідним AUDIT-подібним тестом набрали кількість балів, що відповідає залежності від сексу: 5 (4,31%) осіб, із яких 3 (5,45%) чоловіків та 2 (3,28%) жінки. На четвертому місці — досліджувані, що зловживали їжею. Такі результати ми отримали, інтерпретуючи відповіді 4 (3,45%) осіб, це були жінки (6,56% від числа осіб жіночої статі, що взяли участь у дослідженні). Останнє місце за кількістю студентів із ознаками залежності посідали особи, що зловживали алкоголем: 3 (2,59%) студенти, з яких було 2 (3,64%) чоловіка та 1 (1,64%) жінка.

Відношення числа осіб, у яких досвід вживання об'єкта супроводжувався формуванням відповідної залежності, до загального числа осіб, що мали досвід подібного вживання, виражене у відсотках, можна вважати кількісною мірою даної здібності, тобто адиктивним потенціалом того чи іншого об'єкта вживання (табл. 11).

Частота досвіду вживання досліджуваних об'єктів з ознаками залежності серед опитаних студентів

Об'єкти вживання		Частота досвіду вживання з ознаками залежності серед загального числа респондентів, n = 116		Частота досвіду вживання з ознаками залежності серед опитаних чоловіків, n = 55		Частота досвіду вживання з ознаками залежності серед опитаних жінок, n = 61	
		абс. ч.	%	абс. ч.	%	абс. ч.	%
Хімічні	алкоголь	3	2,59	2	3,64	1	1,64
	тютюн	10	8,62	9	16,36	1	1,64
	психостимулятори	—	—	—	—	—	—
Нехімічні	секс*	5	4,31	3	5,45	2	3,28
	інтернет	14	12,07	10	18,18	4	6,56
	їжа**	4	3,45	0	0	4	6,56

Таблиця 11

Адиктивний потенціал досліджуваних об'єктів вживання

Об'єкти вживання		Число осіб, у яких досвід вживання супроводжувався формуванням відповідної залежності	Загальне число осіб, що мали досвід подібного вживання	Адиктивний потенціал об'єкта вживання
		абс. ч.	абс. ч.	%
Хімічні	алкоголь	3	67	4,47
	тютюн	10	45	22,2
	психостимулятори	—	2	—
Нехімічні	секс*	5	90	5,56
	інтернет	14	88	15,91
	їжа**	4	80	5

www.mps.kh.ua

Зазвичай адиктивний потенціал психоактивних речовин оцінюють у ході спеціального психофармакологічного експерименту за їх здатністю формувати і підтримувати у тварин певні поведінкові реакції [1]. Автори AUDIT-подібних тестів зазначають, що отримані оцінки адиктивного потенціалу мають орієнтовний характер, та ймовірність неточності оцінок особливо велика в тих випадках, коли мова йде про відносно рідкісні об'єкти вживання. Проте серед досліджуваних нами об'єктів отримані оцінки адиктивного потенціалу цілком відповідають існуючим уявленням: залежність багатьох сучасних молодих людей від алкоголю, Інтернету і, звичайно, від тютюну — загальновідома. В останньому випадку мова йде про те, що вже на рубежі підліткового періоду і юності більше чверті всіх курців набувають всі ознаки клінічно вираженої залежності від цього об'єкта вживання. Вимірний зазначеним способом адиктивний потенціал відображає не тільки адиктивні властивості самого об'єкта вживання, а й стан поточного середовища навколо респондента, що сприяє (реклама, мода, заохочення з боку мікросоціальної групи і т. п.)

або, навпаки, перешкоджає (заборони батьків, законодавчі обмеження, засудження членами мікросоціальної групи тощо) вживанню.

З одного боку, така ситуаційна залежність отриманої характеристики перешкоджає перенесенню оцінок на інші групи однолітків, що проживають в інших регіонах, але з іншого — ця ж залежність робить вимірний таким чином адиктивний потенціал важливим індикатором поточної обстановки, що створює передумови для його використання, наприклад, для оцінки успішності профілактичних програм [5].

Таким чином, аналізуючи результати нашого дослідження, можна зробити висновки, що адиктивна стратегія взаємодії з дійсністю серед студентської молоді набуває все більших масштабів. Сформована в нашому суспільстві традиція боротися з наслідками вимагає величезних фізичних, моральних, фінансових витрат і не вирішує проблему належним чином. Тому проблема психопрофілактики та психокорекції адиктивної поведінки у студентської молоді є досить актуальною та потребує раціональних та дієвих заходів для її вирішення.

Література

1. Вальдман А. В. Психофармакологические и медико-правовые аспекты токсикоманий / А. В. Вальдман, Э. А. Бабаян, Э. Э. Звартау.— М.: Медицина, 1988.— 288 с.
2. Егоров А. Ю. Нехимические зависимости / А. Ю. Егоров.— СПб.: Речь, 2007.— 190 с.
3. Змановская Е. В. Девиантология: психология отклоняющегося поведения: учеб. пособ. для студ. высших учеб. заведений / Е. В. Змановская.— М.: Академия, 2003.— 288 с.
4. Метод комплексной оценки аддиктивного статуса индивида и популяции с помощью системы AUDIT-подобных тестов / И. В. Линский, А. И. Минко, А. Ф. Артемчук [и др.] // Вісн. психіатрії та психофармакотерапії.— 2009.— № 2 (16).— С. 56–70.
5. Психологія залежності: хрестоматія; укл. К. В. Сельченко.— Мінськ: Харвест, 2004.— 592 с.
6. Тест для виявлення розладів, пов'язаних з надмірним захопленням Інтернетом (окрім ігр) (Internet Use Disorders Identification Test — INTERNET-UDIT) / І. В. Лінський, О. І. Мінко, А. П. Артемчук [та ін.] — Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 29597; дата реєстрації 27.07.2009.
7. Тест для виявлення розладів, пов'язаних із уживанням їжі (Food Use Disorders Identification Test — FOOD-UDIT) / І. В. Лінський, О. І. Мінко, А. П. Артемчук [та ін.] — Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 29681; дата реєстрації 07.2009.
8. Тест для виявлення розладів, пов'язаних із уживанням психостимуляторів (Stimulants-UDIT Use Disorders Identification Test — STIMULANTS-UDIT) / І. В. Лінський, О. І. Мінко, А. П. Артемчук [та ін.] — Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 29599; дата реєстрації 27.07.2009.
9. Тест для виявлення розладів, пов'язаних із уживанням тютюну (Tobacco Use Disorders Identification Test — TOBACCO-UDIT) / І. В. Лінський, О. І. Мінко, А. П. Артемчук [та ін.] — Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 29606; дата реєстрації 27.07.2009.
10. Тест для виявлення сексуального дискомфорту (залежності) (Sex Use Disorders Identification Test — SEX-UDIT) / І. В. Лінський, О. І. Мінко, А. П. Артемчук [та ін.] — Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 29598; дата реєстрації 27.07.2009.
11. Development of the Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT): WHO collaborative project of early detection of persons with harmful alcohol consumption / J. B. Saunders, O. G. Aasland, T. F. Babor [et al.] // Addiction.— 1993.— Vol. II, № 88.— P. 791–804.

АДДИКТИВНЫЙ СТАТУС СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ г. КИЕВА: ПСИХОСОЦИАЛЬНЫЙ, КЛИНИЧЕСКИЙ И СТРУКТУРНЫЙ АНАЛИЗ

М. В. МАРКОВА, Т. В. СИНИЦКАЯ

Представлены результаты использования AUDIT-тестов при изучении аддиктивного поведения у студентов киевских вузов. Описана структура аддиктивных статусов относительно химических и нехимических объектов употребления, частоты опыта употребления изучаемых объектов без зависимости и с зависимостью, данные распределения студентов относительно сочетанного употребления нескольких объектов. Изложены социодемографические характеристики исследуемой студенческой молодежи.

Ключевые слова: аддиктивное поведение, студенческая молодежь, зависимости.

ADDICTIVE STATUS OF STUDENTS IN KYIV: PSYCHOSOCIAL, CLINICAL AND STRUCTURAL ANALYSIS

M. V. MARKOVA, T. V. SINITSKAYA

The results of the use of AUDIT-tests in the study of addictive behavior in students of Kyiv universities are presented. The structure of the addictive states regarding chemical and non-chemical objects of use, frequency of use of the investigated objects without addiction and with addiction, the data of distribution of the students in relation to the use of combination of several objects are described. Sociodemographic characteristics of the investigated students are reported.

Key words: addictive behavior, young students, addictions.

Надійшла 15.04.2013